

**SPRAWOZDANIE
Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD
ZABYTKAMI GMINY BĄDKOWO
W LATACH 2023-2026**

**ZA OKRES
2023-2024**

Bądkowo, 2025

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BĄDKOWO W LATACH 2023-2026

Niniejsze sprawozdanie odnosi się do dokumentu pn. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo na lata 2023-2026” Został on wprowadzony przez Radę Gminy Bądkowo uchwałą nr L/367/2023 z dnia 23 sierpnia 2023 r. Wykonanie uchwały powierzono Wójtowi Gminy Bądkowo. Realizacja programu weszła w życie z dniem podjęcia.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami Wójt sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami, które przedstawia Radzie Gminy.

1. Wstęp

Głównym celem ww. Programu jest zahamowanie degradacji substancji zabytkowej, zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku Gminy Bądkowo. Perspektywa realizacji działań jest długofalowa i powinna zostać ujęta również w kolejnych aktualizacjach dokumentu. Stąd nie wszystkie zaplanowane działania zostały jak dotąd w pełni zrealizowane, przede wszystkim wskutek niedostatecznych środków finansowych, ale i w związku z ich ewaluacją oraz dostosowaniem zmieniających się przepisów prawnych. Jest to o tyle istotne, że większość zadań określonych w programie realizowana jest w wyniku działań władz samorządowych, w obszarze zagadnień o charakterze organizacyjno-prawnym, promocyjno-edukacyjnym, finansowym a także renowacyjnym i inwestycyjnym. Gmina Bądkowo nie ma natomiast instrumentów kontrolnych dla realizacji inwestycji przy obiektach będących w posiadaniu innych podmiotów, takich jak parafie.

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo określone zostały zadania, mające na celu finansowanie, inicjowanie, wspieranie oraz koordynowanie prac z dziedziny ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego oraz upowszechnianie i promowanie dziedzictwa kulturowego. Zadania te obejmują także organizację działań edukacyjnych wobec lokalnej społeczności.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2013 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przedmiotowy Program, ma na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, uwzględnianie

uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków, podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

a także:

- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami gminy,
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Zadania postulowane do wykonania w związku z realizacją Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo to:

- bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków (w tym monitorowanie stanu zachowania zabytków) – sporządzenie kart zabytków nieruchomych wpisanych do ewidencji i rejestru zabytków, jeżeli się pojawią nowe obiekty wstawione przez WKZ do ewidencji,
- dbałość o ład przestrzenny i krajobraz kulturowy w Gminie,
- podejmowanie działań związanych z bieżącymi inwestycjami służącymi ochronie zabytków na terenie Gminy Bądkowo,
- odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów,

- rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego, także z uwzględnieniem turystyki jednodniowej,
- promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym,
- edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

Ewidencja zabytków, czyli rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego jest jednym z podstawowych elementów składowych systemu ochrony zabytków. Obecnie, z terenu naszej gminy, do rejestru zabytków województwa kujawskiego – pomorskiego wpisane są obiekty nieruchome:

Nazwa obiektu	Data powstania	Rejestr zabytków data	Rejestr zabytków numer
Kościół parafialny murowany pw. Św. Mateusza Apostoła w Bądkowie	1312 ok.	1981.02.17	3/A
Cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Bądkowie	XIX w. poł	1990.08.09	275/A
Zespół kościoła parafialnego:			
- kościół parafialny drewniano murowany pw. Św. Krzyża w Łowiczku	1711	1955.04.18	22/305/A
- dzwonnica drewniana w Łowiczku	XIX w. 2 poł		
- cmentarz parafialny rzymskokatolicki w Łowiczku	XIX w. 1 poł	1990.08.09	274/A
Zespół dworsko-parkowy w Wysocinie	ok 1900	1994.05.19	345/A

Zabytki ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Bądkowo:

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr zabytków/ Ewidencja zabytków
		zespół kościoła parafialnego:		
1.	Bądkowo	kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Św. Mateusza, ul. Włocławska 47	1312 ok.	1927.08.31- A/469
2.		plebania	ok. 1900	ew. zab.
3.		ogrodzenie	XX w. pocz.	ew. zab.
4.		figura Matki Boskiej Królowej Polski	1956	ew. zab.
5.		starodrzew	XX w. pocz.	ew. zab.
6.		cmentarz przykościelny		ew. zab.
7.	Bądkowo	cmentarz parafialny rzymskokatolicki	XX w. poł.	1990.08.09- A/1311
8.	Bądkowo	park dworski		ew. zab.
9.	Bądkowo	dom, ul. Kujawska 2		ew. zab.
10.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 13		ew. zab.
11.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 19		ew. zab.
12.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 29		ew. zab.
13.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 43		ew. zab.
14.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 45		ew. zab.
15.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 50/52	1899	ew. zab.
16.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 51	1 poł. XX w.	ew. zab.
17.	Bądkowo	dom, ul. Włocławska 68		ew. zab.
18.	Bądkowo	historyczny układ ruralistyczny miejscowości		ew. zab.
19.	Bądkowo	krzyż przydrożny	I. 30-te XX w., przeb. I. 70-te XX w.	ew. zab.
20.	Bądkowo	krzyż przydrożny	I. 30-te XX w., przeb. I. 80-te XX w.	ew. zab.
21.	Bądkówek	figura przydrożna Matki Boskiej	I. 30-te XX w., przeb. w 1994 r.	ew. zab.
22.	Bądkówek	krzyż przydrożny	1939, przeb. 1982	ew. zab.
23.	Bądkówek	figura przydrożna Matki Boskiej	I. 30-te XX w., przeb. I. 70-te XX w.	ew. zab.
24.	Biele	krzyż przydrożny	I. 30-te XX w., przeb. I. 80-te XX w.	ew. zab.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr zabytków/ Ewidencja zabytków
25.	Jaranowo Duże	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 70-te XX w.	ew. zab.
26.	Kalinowiec	park dworski - pozostałości	XX w. pocz.	ew. zab.
27.	Kalinowiec	kapliczka przydrożna	l. 30-te XX w., przeb. po 2000	ew. zab.
28.	Kaniewo	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.
29.	Krynisk	cmentarz ewangelicki	XIX/XX w.	ew. zab.
30.	Krynisk	kapliczka przydrożna	l. 30-te XX w., przeb. l. 70-te XX w. i po 2000	ew. zab.
31.	Krynisk	kapliczka przydrożna	l. 30-te XX w., przeb. l. 70-te XX w.	ew. zab.
32.	Kujawka	d. szkoła ob. budynek mieszkalny	lata 20-te XX w.	ew. zab.
33.	Kujawka	kapliczka przydrożna	l. 20-te XX w., przeb. odbud. 1946, przeb. 2000	ew. zab.
34.	Kwiatkowo	kapliczka przydrożna	l. 30-te XX w., przeb. po 2000	ew. zab.
35.	Kolonia Łowiczek	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.
36.	Kolonia Łowiczek	szkoła	lata 30-te XX w.	ew. zab.
37.	Kolonia Łowiczek	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.
	Łowiczek	zespół kościoła parafialnego:	XIX w. 2 poł	1955.04.18-A/452
38.		kościół parafialny rzymskokatolicki drewniano – murowany pw. Św. Krzyża	1711	
39.		dzwonnica drewniana	XIX w. 2 poł.	
40.		figura Chrystusa	1937	ew. zab.
41.		brama z ogrodzeniem	XIX w. 2 poł.	ew. zab.
42.		plebania	1 poł. XX w.	ew. zab.
43.	Łowiczek	kapliczka przydrożna	2 poł. XIX w.	ew. zab.
	Łowiczek	zespół dworsko - parkowy		ew. zab.
44.		dwór	ok. 1900	
45.		park dworski	XIX/XX w.	
46.	Łowiczek	cmentarz parafialny rzymskokatolicki	XIX w. 1 poł	1990.08.09-A/1310
47.		ogrodzenie cmentarza z bramą	k. XIX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Rejestr zabytków/ Ewidencja zabytków
		zespół dworsko - parkowy		
48.	Łówkowice	dworu ruina	XIX w. 2 poł.	ew. zab.
49.		park dworski	XIX w. 2 poł.	
50.	Łówkowice	krzyż przydrożny, nr 42	l. 30– te XX w., przeb. l. 80– te XX w.	ew. zab.
51.	Łówkowice	krzyż przydrożny, nr 4	l. 30-te XX w., przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.
52.	Słupy Duże	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. po 2000	ew. zab.
53.	Słupy Duże	figura przydrożna Chrystusa	l. 30-te XX w., odbud. 1947 r., po 2000	ew. zab.
		zespół dworsko – parkowy		
54.	Toporzyszczewo Stare	dwór	XIX w. 2 poł.	ew. zab.
55.		park dworski	XIX w. 2 poł.	
56.	Toporzyszczewo Stare	kapliczka przydrożna	l. 30-te XX w., przeb. w 2000	ew. zab.
57.	Toporzyszczewo Stare	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.
		zespół dworsko - parkowy		
58.	Wysocin	dwór	XIX w. 3 ćw.	1994.05.19- A/719/1-2
59.		park dworski	XIX w. k.	
60.	Wysocin	dom	2 ćw. XX w.	ew. zab.
61.	Wysocin	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 70-te XX w.	ew. zab.
62.	Wysocin	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. po 2000.	ew. zab.
63.	Wysocinek	krzyż przydrożny	l. 30-te XX w., przeb. l. 70-te XX w.	ew. zab.
64.	Wysocinek	figura przydrożna Matki Boskiej	1931, zniszcz. 1941, odb. 194	ew. zab.
65.	Wójtówka	Krzyż przydrożny	l. 30-ste przeb. l. 80-te XX w.	ew. zab.

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i w wojewódzkiej ewidencji zabytków, ujęte są w gminnej ewidencji zabytków. Stosownie do art. 22 ust. 5 ww. ustawy: *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.* Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno - budowlany z organem ochrony zabytków decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r.) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 Prawo budowlane).

Gmina Bądkowo posiada założoną w 2023 roku gminną ewidencję zabytków. W „GEZ” ujęte są m.in.: zabytki architektury (w tym obiekty sakralne, mieszkalne, gospodarcze); układy przestrzenne, cmentarze, zieleń komponowana – parki oraz zabytki archeologiczne. Gminna Ewidencja Zabytków została sporządzona w formie kart, zawierających m.in. dane adresowe o obiekcie, datowanie, formę ochrony, fotografie.

Gmina Bądkowo nie posiada bezpośrednio możliwości wpływania na poprawę zachowania obiektów, które nie są jej własnością. W związku z powyższym stan techniczny wielu obiektów na przestrzeni ostatnich lat się pogorszył. W przypadkach modernizacji budynków, które z uwagi na przeprowadzone zmiany w wyglądzie, stanu elewacji i stolarki okiennej, drzwiowej, zatraciły charakter obiektów zabytkowych, będą wykreślane z gminnej ewidencji zabytków.

W związku z powyższym poszczególne działania związane z ochroną zabytków i promocją gminy można ująć według poniższych priorytetów, które będą realizowane przez okres następnych 4 lat.

2. Priorytety

Ogół działań programowych skoncentrowany będzie na wykonywaniu zadań ujętych w ramach priorytetów i na rzetelnym wypełnianiu wskazań zawartych w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym, ustawie o ochronie i opiece nad zabytkami, ustawie prawo budowlane, ustawie o gospodarowaniu nieruchomościami itp., dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego. Władze Gminy Bądkowo posiadają świadomość dziedzictwa kulturowego znajdującego się na ich terenie.

Jednym z głównych celów Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo na lata 2023-2026 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika sprzyjającego rozwojowi turystycznemu gminy. Efektywność tych działań uzależniona będzie w dużej mierze od możliwości pozyskania środków zewnętrznych oraz współpracy z ludźmi i instytucjami, szczególnie z WKZ w Toruniu i parafią p.w. Św. Mateusza Apostoła w Bądkowie oraz parafią pw. Świętego Krzyża w Łowiczku.

Priorytet I: ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM GMINY	
kierunki działań	zadania
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych	• podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków, • prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich, • wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.)
Priorytet II: OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego gminy	• wdrażanie zapisów dokumentów programowych w odniesieniu do zabytków i krajobrazu kulturowego gminy, • egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w dokumentach programowych odnoszących się do zabytków(głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), • walka z samowolami budowlanymi Na obszarach objętych ochroną konserwatorską.
Priorytet III: PROMOCJA, EDUKACJA I DOKUMENTACJA WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	
kierunki działań	zadania
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	• udostępnianie informacji o zabytkach na stronie internetowej urzędu gminy, wydawanie i wspieranie działań związanych z wydawaniem publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy, • wprowadzenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez wspieranie i organizowanie zajęć edukacyjnych, • włączenie do szlaków turystycznych(piesznych, rowerowych, konnych) obiektów zabytkowych.

3. Realizacja Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo na lata 2023-2026

1) Podejmowanie działań związanych z bieżącymi inwestycjami służącymi ochronie zabytków na terenie Gminy Bądkowo

W 2024 roku wykonane zostały następujące prace, które zaplanowano do wykonania w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Bądkowo na lata 2023-2026:

a) Remont ściany północnej i południowej nawy głównej oraz wymiana ławek w kościele parafialnym rzymskokatolickim pw. św. Mateusza w Bądkowie

W ramach inwestycji wykonano następujące działania:

- dezynfekcja i oczyszczenie ścian;
- usunięcie cementowych, niewłaściwych uzupełnień muru oraz spoin;
- wzmocnienia oryginalnych cegieł i spoin osłabionych lub skruszałych;
- wykonanie uzupełnień murów nową cegłą o wymiarach identycznych z cegłą oryginalną oraz o właściwościach do niej zbliżonych, murowanie z powtórzeniem oryginalnego wątku;
- uzupełnienie brakujących elementów gzymsu;
- uzupełnienia ubytków w ceglach dobierając barwę zaprawy do miejsca aplikacji naśladowując fakturę oryginalnej cegły;
- spoinowanie murów zaprawą odpowiednio dobraną pod względem barwy, właściwości i struktury;
- scalenie kolorystyczne miejsc uzupełnianych z oryginałem;
- hydrofobizacja powierzchni poziomych i skośnych;
- demontaż starych ławek;
- zakup i założenie nowych drewnianych ławek wewnątrz kościoła;
- oczyszczanie dachówki typu mnich/ mniszek na XIV - wiecznej części kościoła z porostów i mchu metodą suchej pary wodnej;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru decyzją nr A/469 z 31.08.1927 r.

Wykonawcą prac była firma Jardej Sp. z o. o. z Kowalewa Pomorskiego, wyłoniona w trakcie przeprowadzonego postępowania zakupowego.

Całkowita wartość inwestycji to kwota 511 000,00 zł. w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków pozyskane zostało dofinansowanie w kwocie 500 000,00 zł natomiast wkład własny Gminy Bądkowo wyniósł 11 000 zł.

b) Remont wnętrza zabytkowego drewnianego kościoła pw. Świętego Krzyża w Łowiczku z 1711 roku.

W ramach inwestycji zrealizowano następujące działania:

- zerwanie starych podłóg i założenie nowych podłóg dębowych w całym kościele;
- naprawa poprzez struganie ręczne wewnętrznych ścian drewnianych oraz żywicowanie i impregnacja grzybobójcza;
- remont sufitów w nawie głównej i prezbiterium;
- malowanie wszystkich ścian wewnętrznych i sufitu z zachowaniem pierwotnej kolorystyki;
- remont chóru, który grozi zarwaniem;
- remont drewnianych schodów prowadzących na chór;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru decyzją nr A/452 z 18.04.1955 r.

Całkowity koszt inwestycji wyniósł 511.300,00 zł. Na ten cel Gmina Bądkowo pozyskała dofinansowanie z Rządowego Programu Odnowy Zabytków "Polski Ład" w wysokości 500.000,00 zł, a 11.000,00 zł zostało sfinansowane z wkładu własnego Gminy Bądkowo, natomiast 300 zł to środki własne Parafii pw. Świętego Krzyża w Łowiczku.

c) Remont zabytkowej drewnianej dzwonnicy w zespole kościoła parafialnego pw. Świętego Krzyża w Łowiczku

W ramach inwestycji zrealizowano następujące działania:

- naprawa i wzmocnienie fundamentów;
- oczyszczenie oraz częściowa wymiana desek na ścianach;
- impregnacja ścian z zachowaniem kolorystyki;
- demontaż starego dachu;
- montaż nowej więźby dachowej;
- położenie blachy miedzianej na dachu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru decyzją nr A/452 z 18.04.1955 r.

Całkowity koszt inwestycji wyniósł 153.500,00 zł. Na ten cel Gmina Bądkowo pozyskała dofinansowanie z Rządowego Programu Odnowy Zabytków "Polski Ład" w wysokości 150.000,00 zł, a 3.500,00 zł zostało sfinansowane z wkładu własnego Gminy.

d) Rewitalizacja parku dworskiego w Bądkowie zmierzająca do wyeksponowania oryginalnych elementów zabytkowego układu parku

W ramach inwestycji zrealizowano następujące działania:

- budowa ścieżek parkowych oraz remont istniejących, w tym zmiana nawierzchni na mineralną nawierzchnię przepuszczalną;
- budowa i montaż obiektów małej architektury (stylowe ławki, stoliki, kosze na śmieci, stojaki na rowery, bindaże, pergole);
- budowa ogrodzenia, co umożliwi zamykanie parku w godzinach nocnych;
- nowe nasadzenia zieleni i rabaty kwiatowe nawiązujące do historycznego założenia parkowego z elementami współczesnych trendów w architekturze krajobrazu;
- wykonanie tablic edukacyjnych oraz tablic pamiątkowych opisujących historię parku m.in. na podstawie książki „Jadwiga Barthel de Weydenthal. Wspomnienia” J. Nowakowski, Warszawa 2022;
- zakup materiałów niezbędnych do realizacji projektu t.j. latarnie, ławki, sadzonki, kruszywo itd.;
- wykonanie dokumentacji projektowej.

Inwestycję wykonał Zakład Budowlany Melbud Henryk Lech Mamrzyński, ul. Włocławska 23, 87- 617 Bobrowniki. Koszt inwestycji to 696 718,69 zł, z czego 500 000,00 zł pochodzi z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

e) Uporządkowanie cmentarza ewangelickiego w Kryńsku

W ramach projektu wykonano pierwszy etap rewitalizacji cmentarza. Zostało wytyczone dojście do miejsca pamięci wraz z drogowskazem znajdującym się przy drodze. Przy wejściu na teren cmentarza posadowiono eratyk, a na nim przytwierdzona została tablica pamiątkowa. Teren nekropolii częściowo oczyszczono z roślinności, wycięto samosiewy drzew oraz krzewów. Część nagrobków została oczyszczona z mchu oraz wypoziomowana.

Gmina Bądkowo w ramach programu grantowego Fundacji ORLEN „Czuwamy! Pamiętamy!” otrzymała darowiznę w wysokości 15 000,00, zł na realizację projektu „Z szacunku dla przeszłości - rewitalizacja cmentarza ewangelickiego w Kryńsku”.

Ponadto Gmina Bądkowo zrealizowała prace, które nie były ujęte w Gminnym Programie Opieki nad zabytkami na lata 2023-2026:

a) Postawienie tablicy pamiątkowej w miejscu dawnego cmentarza zmarłych na cholere w Łówkowicach

Cmentarz znajduje się przy drodze prowadzącej do Kalinowca, kilkaset metrów za budynkiem dawnej szkoły. Teren uporządkowano, oczyszczono z roślinności, posadowiono gład, na którym przytwierdzona została tablica przypominająca o tych smutnych wydarzeniach w historii parafii Łowiczek. Na tablicy pamiątkowej umieszczono napis: „Tu spoczywają zmarli na cholere w parafii Łowiczek w roku 1831. Pokój ich duszom”. Tablica została odsłonięta w dniu 4 maja 2025 r.

2) Odpowiednia ekspozycja i promocja najcenniejszych obiektów

Gmina Bądkowo dąży do maksymalnego ograniczania lokalizacji wolnostojących nośników reklam w sąsiedztwie obiektów zabytkowych i w strefach ochrony konserwatorskiej, oraz reklam na obiektach zabytkowych lub ograniczenie ich do minimalnych rozmiarów. Gmina Bądkowo współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Aleksandrowie Kujawskim w ramach zatrudniania osób na roboty publiczne i staże. Realizuje cykliczne prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenach zabytkowych tj. w parkach w Bądkowie i Łowiczku oraz na nieczynnym cmentarzu ewangelickim w Kryńsku.

3) Rozwój produktów turystycznych opartych na walorach dziedzictwa kulturowego także z uwzględnieniem turystyki jednodniowej,

Gmina Bądkowo, jak wiele gmin wiejskich w Polsce, posiada unikalne zasoby kulturowe, które mogą stanowić podstawę oferty turystycznej, np.:

- zabytkowe kościoły, kapliczki, cmentarze,
- tradycyjna architektura wiejska,
- lokalne opowieści, legendy, historia regionu,
- kultura ludowa – rękodzieło, muzyka, taniec, kuchnia regionalna.

Produktem turystycznym są pikniki rodzinne i festyny lokalne, przede wszystkim dożynki gmino-parafialne w Bądkowie oraz dożynki parafialne w Łowiczku, w trakcie, których prezentowane są tradycyjne potrawy i rękodzieło.

Rozwój produktów turystycznych wymaga:

- współpracy między samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami i stowarzyszeniami,
- aktywności Kół Gospodyń Wiejskich, twórców ludowych,
- włączenia mieszkańców – np. jako przewodników, gospodarzy wydarzeń, organizatorów pokazów.

Kluczowe znaczenie ma promocja w mediach społecznościowych, na stronach internetowych gminy, regionalnych portalach turystycznych. Rozwój produktów turystycznych w Bądkowie opartych na dziedzictwie kulturowym to strategia, która może ożywić lokalną gospodarkę, zachować tożsamość kulturową regionu i przyciągnąć turystów, zwłaszcza jednodniowych, z pobliskich miast. Kluczem jest identyfikacja lokalnych walorów, ich atrakcyjne zaprezentowanie i stworzenie przyjaznej oferty dla turystów.

4) Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym

Informacje na temat zabytków zlokalizowanych na terenie Gminy Bądkowo zostały zamieszczone w publikacji „Kujawsko-Pomorskie. Z miłości do Polski”, która została wydana z okazji 35-lecia samorządności. Gmina nie prowadziła działań wykraczających poza regionalną skalę

5) Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

Gmina Bądkowo realizuje szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy, poprzez udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej gminy. Gmina Bądkowo stara się podnosić świadomość społeczną o zabytkach. Dokumentuje się w wersji elektronicznej i fotograficznej informacje o zabytkach.

W 2023 roku Gmina Bądkowo sfinansowała drugą część książki Pana Józefa Nowakowskiego pt., „800 lat dziejów wsi, parafii i gminy. Czasy porozbiorowe 1795-1863", natomiast w 2024 trzecią część monografii „800 lat dziejów wsi, parafii i gminy. Część trzecia 1863-1914”.

4. Działania planowane do realizacji

Gmina Bądkowo planuje w najbliższym czasie wykonanie dwóch zadań:

- a) rewitalizacja dworskiego parku w Łowiczku,
- b) wykonanie II etapu uporządkowania cmentarza ewangelickiego w Kryńsku.

Na zakończenie sprawozdania, pragnę podziękować wszystkim osobom, które aktywnie wspierają działania zmierzające do ochrony zabytków na terenie Gminy Bądkowo.

